

YK:n kansainvälinen oikeudellisesti sitova asiakirja ihmisoikeuksista monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa. Lausunto sopimusluonnoksesta

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry kiittää mahdollisuudesta lausua ihmisoikeuksia monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa koskevasta toisesta päivitetystä sopimusluonnoksesta. Allekirjoittajina ovat myös Fingon jäsenjärjestöt Attac ry, Dalitien solidaarisuusverkosto ry, Eettisen kaupan puolesta ry, Ihmisoikeusliitto ry, Reilu kauppa ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Lähetysseura ry ja Transparency International Suomi ry.

Kannustamme Suomea jatkossakin toimimaan aktiivisesti kansainvälisen tason sitovan yritys vastuusääntelyn aikaan saamiseksi. Myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma linjaa, että hallitus kehittää sitovaa sääntelyä osana YK:n ja OECD:n uudistamistyöstä.

Suomen tulee käyttää kaikki keinot asian edistämiseksi, mm. vaikuttamalla EU:n neuvottelumandaattiin ja EU:n yhteisen kannan muodostamiseen sopimusluonnoksen pääkohdista. On tärkeää myös käyttää tarjolla oleva osaaminen ja olla aktiivisessa vuorovaikutuksessa elinkeinoelämän lisäksi myös kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Mikäli EU päättäisi olla osallistumatta sopimusprosessiin, tulee Suomen silti osallistua hallitustenvälisen työryhmän istuntoon ja keskustella sopimusluonnoksen sisällöstä vähintään niiltä osin, jotka kuuluvat EU:n ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

Uudessa sopimusluonnoksessa on merkittäviä parannuksia

Sopimusluonnoksen uusin versio on edeltäjiään vahvempi ja selkeämpi kokonaisuus. Siinä on huomioitu eri osapuolten, myös kansalaisyhteiskunnan, tekemiä suosituksia.

On tärkeää, että sopimusluonnoksen sanamuotoja on entistä vahvemmin yhdenmukaistettu YK-periaatteiden kanssa. Näin on esimerkiksi tehty yrityksiltä edellytettävän asianmukaisen huolellisuuden prosessin kuvauksessa. Lisäksi materiaalista soveltamisalaa on selkeytetty ja sen myötä sääntelyn oikeusvarmuutta lisätty, viittaamalla kansainvälisesti tunnustettuihin ihmisoikeuksiin ja niihin oikeuksiin, jotka on nimenomaan määritelty YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, ihmisoikeuksia koskevissa yleissopimuksissa ja Kansainvälisen työjärjestö ILO:n julistuksessa työelämän peruseriaateista ja -oikeuksista. Myös henkilöllistä soveltamisalaa on selkeytetty, liiketoiminta (*business activity*) on terminä korvattu kaikilla yrityksillä (*all business enterprises*). Mukana ei ole yrityksen kokoon tai toimialaan tai -alueeseen perustuvia, soveltamisalaa supistavia rajoituksia. Myös mm. valtio-omisteiset yhtiöt kuuluvat nyt selkeästi soveltamisalan piiriin.

Nämä muutokset vastaavat Suomen esittämiin huoliin YK-periaatteiden asianmukaisesta huomioimisesta. Lisäksi sopimusluonnoksen soveltamisala on nyt sekä laajennettu että määritelty entistä tarkemmin. Siten Suomen aiemmalle kannalle, että soveltamisalaltaan suppeasta sopimuksesta ei kannata neuvotella, ei ole enää perusteita.

Suosituksia sopimuksen jatkotyöstöön

- Yrityksiltä edellytettävän asianmukaisen huolellisuuden prosessin kuvausta tulee tarkentaa niin, että edellytetään **korjaavia toimenpiteitä** sen lisäksi, että edellytetään sellaisen **toiminnan lopettamista**, jolla on tosiasiallisia haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia.
- Asianmukaisen huolellisuuden tulee kattaa yritysten **koko arvoketju**.
- Oikeudellista vastuuta tulee tarkentaa ja selkeyttää. Yritykset tulee asettaa **tuottamuksesta riippumattomaan** oikeudelliseen vastuuseen niiden aiheuttamista ihmisoikeusloukkauksista. Vastuun tulee kattaa myös yrityksen kontrolloimien yritysten, kuten tytäryhtiöiden, aiheuttamat vahingot. Tämän ‘kontrollin’ tulisi myös kattaa nk. *de facto* kontrolli, joka voi muodostua esimerkiksi taloudellisesta erittäin merkittävässä alihankintasuhteesta. Lisäksi sellaisten ihmisoikeusloukkausten osalta, jotka yrityksen liiketoimintasuhteiden kautta liittyvät yrityksen tuotteisiin, toimintaan tai palveluihin tai joihin yritys itse ja sen kontrolloimat yritykset ovat myötävaikuttaneet, tulee soveltaa **tuottamuksellista vastuuta**.
- Sopimukseen tulee myös lisätä ehdotus **kansainvälisestä mekanismista** (esim. tuomioistuin) yksittäisten tapausten käsittelemiseksi.

Kansalaisyhteiskunnan on tärkeää osallistua sopimusluonnoksen jatkokäsittelyyn

Sopimusluonnosta on tarkoitus käsitellä hallitustenvälisen työryhmän kuudennessa istunnossa Genevessä 26.–30.10.2020. Mikäli kansalaisyhteiskunnan edustajien riittävä osallistuminen ei ole mahdollista koronaviruspandemian takia, olisi varsinaisia neuvotteluja sopimuksen sisällöstä tärkeää siirtää myöhemmäksi.

Helsingissä, 9.9.2020

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry
Attac ry
Dalitien solidaarisuusverkosto ry
Eettisen kaupan puolesta ry
Ihmisoikeusliitto ry
Reilu kauppa ry
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Suomen Lähetysseura ry
Transparency International Suomi ry

Lisätietoja:

Outi Hakkarainen, Fingo, asiantuntija, outi.hakkarainen@fingo.fi, puh. 050 – 317 6728

Tytti Nahi, Reilu kauppa, vastuullisuuspäällikkö, tytti.nahi@fairtrade.fi, puh. 040 772 4247